

BIBLIOTHEEK 'EN ROUTE'

Waar willen we samen naar toe? Een onderzoek naar openbare bibliotheekvernieuwing in Limburg.

Symposium "DNA van de bibliotheek", 2 oktober 2008

- Dr. Joop de Jong en drs. Floor Krooi; Anke Hamers, Harm Pieters en Maayke Nelissen.
- Faculteit der Cultuur- en Maatschappijwetenschappen, Universiteit Maastricht
- J.dejong@history.unimaas.nl
- In opdracht van de afdeling Cultuur, Welzijn en Zorg van de Provincie Limburg

Onderzoeksopdracht

- 1. Het inventariseren en analyseren van algemene tendensen in de samenleving die hun weerslag hebben op de openbare bibliotheek als maatschappelijk en cultureel instituut.
- 2. Het inventariseren en analyseren van bestaande bibliotheekconcepten en nieuwe initiatieven in binnen- en buitenland.
- 3. Het inventariseren en analyseren van ervaringen in aanverwante sectoren met betrekking tot communicatie met een breed publiek en ontsluiting en presentatie van collecties.
- 4. Het uitvoeren van een onderzoek naar de wensen, verwachtingen, ervaringen en attitude ten aanzien van bibliotheekvernieuwing van de Limburgse bibliotheekbezoekers, van zogenaamde 0-leners en van mensen die niet lid zijn en de openbare bibliotheek ook nooit bezoeken.
- 5. Het ontwikkelen van een eindproduct in de vorm van praktijkgerichte en haalbare aanbevelingen.

Inhoudsopgave eindrapport

- Hoofdstuk 1 Een korte geschiedenis van de openbare bibliotheek.
- Hoofdstuk 2 Aanverwante sectoren
 - 2.2 Musea
 - 2.3 Theater
- Hoofdstuk 3 De bibliotheek als Script.
 - 3.2 Het museumschrift
 - 3.3 Het bibliotheekschrift
- Hoofdstuk 4 Limburg: trends in demografie, wonen en zorg.
- Hoofdstuk 5 Publieksonderzoek Limburg
 - 5.2 Uitkomsten per plaats
 - 5.3 Uitkomsten Limburg algemeen
 - 5.3.2 Verschillen tussen grote en kleine woonkernen

De interviews

- Beek, Beesel, Heel, Heerlen, Mook, Roermond, Spaubeek, Valkenburg, Venlo
- 627 respondenten: 203 leden en 424 geen lid (meer).
- 17 professionals

De voornaamste uitkomsten

- De openbare bibliotheek is nog steeds de meest gebruikte en een hoog gewaardeerde publieke instelling. Er bestaat een groot draagvlak voor de bibliotheek, ook onder niet-gebruikers en niet-leden.
- De toekomst van de bibliotheek mag niet enkel worden geïkt op de situatie in de jaren '70 en '80 van de vorige eeuw. Het grote bibliotheekgebruik toen was waarschijnlijk tamelijk uitzonderlijk. Bibliotheekbeleid dient rekening te houden met sindsdien opgetreden veranderingen zoals bevolkingsafname, vergrijzing, ontgroening, meer concurrentie om schaarsere vrije tijd, de concurrentie van digitale informatie en ontspanning, minder lezen en het kopen in plaats van lenen van boeken.
- Bibliotheekbeleid moet het denken in termen van kwantitatieve groei loslaten en inzetten op kwalitatieve groei (o.a. verlengen van de verblijfsduur en verhogen van de belevingswaarde van het bezoek).
- Beleid dat beoogt op korte termijn grote groepen niet-gebruikers (terug) te winnen, vindt weinig steun in onderzoeksuitkomsten. De redenen voor niet-gebruik – tijdgebrek, concurrentie van andere vormen van vrijetijdsbesteding en het zelf kopen van boeken – liggen namelijk veelal buiten het bereik van de bibliotheek.

- Beleid dient de sterke punten in de bibliotheken nu, zoals een hoge waardering van het personeel en van de “gewone” bibliotheekdiensten, als uitgangspunt te nemen. Winst lijkt overigens te kunnen worden bereikt op de aspecten openingstijden en “gezelligheid”, en via een toegangspas voor de regio of provincie.
- Het beleid dient zoveel mogelijk jeugdigen vertrouwd te maken met de bibliotheek als plaats en als dienst. Dat maximaliseert de kans dat althans een flink aantal van hen bibliotheekgebruiker blijft of later weer wordt.
- Om dit doel te bereiken dienen eventueel bestaande obstakels voor jeugdigen om lid te zijn, te worden weggenomen, en dient de bibliotheek waar nodig en mogelijk de kindvriendelijkheid te vergroten. Hierbij valt te denken aan het afschaffen van leengeld, kindvriendelijke informatiesystemen, leenregelingen en openingstijden, speciale activiteiten, faciliteiten, ruimtes en inrichting, imago, presentaties voor jeugdigen, en samenwerking met scholen, ouders en jeugdverenigingen
- De extra aandacht voor de jeugdigen mag niet ten koste gaan van de volwassen leden. Die blijven ook in de toekomst cruciaal voor de toekomst.
- Nader onderzoek moet worden of de bibliotheekcollecties (nog) voldoende overeenkomen met de leesvoorkeuren van de verschillende doelgroepen.

- De uitkomsten van het publieksonderzoek bieden weinig steun voor beleid dat vooral inzet op geavanceerde digitale functies zoals Aladin. Dergelijk beleid is zeer ambitieus en riskant, en vereist grote investeringen in zowel bibliotheekpersoneel als in bibliotheekgebruikers. Ook moet worden voorkomen dat digitale diensten ten koste gaan de oorspronkelijke kernfuncties van de bibliotheek.
- Met het oog op de dienstverlening is het wel van belang ontwikkelingen op het gebied van ICT nauwlettend te volgen. De bibliotheek dient kritisch te kijken naar de zoekvriendelijkheid van de huidige zoekmachines.
- Ook omdat de leners van “traditionele” papieren media (boeken) trouwere leden zijn dan de leners van digitale media, ligt het niet voor de hand om sterk(er) in te zetten op het uitlenen van digitale media.
- De onderzoeksresultaten pleiten tegen een sterk beleidsmatig inzetten op de bibliotheek als “mediawijsmaker”. Geen van de respondenten noemde dit als mogelijke nieuwe dienst.
- Het onderzoek en de ervaringen van bibliotheken wijzen niet op een toekomst van de bibliotheek als centrum voor actieve cultuurdeelname.

- De ‘stadsbibliotheek’ heeft anders dan de “plattelandsbibliotheek” ook een duidelijke functie en toekomst als sociale ontmoetingsplaats en als studieplek. Voor de “plattelandsbibliotheek” dient echter nader onderzocht te worden waarom zo weinig respondenten de ontmoetingsfunctie hebben genoemd.
- De studiefunctie biedt de grote bibliotheken een goede mogelijkheid om jongeren (sterker) aan zich te binden. Overleg met relevante onderwijsinstellingen is hierbij noodzakelijk.
- Er bestaat niet een ideale bibliotheek van de toekomst. Iedere bibliotheek dient – bijvoorbeeld aan de hand van de scriptanalyse – in te zetten op optimalisering van de service en de specifieke sterke punten. Het beleid dient rekening te houden met de veelzijdigheid aan (mogelijke) soorten bibliotheken, ook in de toekomst.

